

Закупівля лікарських засобів та її особливості

Ксенія Зайка

здобувачка освітньої програми «Маркетинг»,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: ZaikaKO@krok.edu.ua

Віктор Алькема

доктор економічних наук, професор,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: Alkema@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-5997-7076

Актуальність роботи. Дана робота є актуальною в сучасних умовах, оскільки забезпечення населення якісними та доступними лікарськими засобами є однією з важливих проблем у сфері охорони здоров'я. Дослідження та аналіз особливостей закупівлі лікарських засобів можуть допомогти вдосконалити процес закупівель, забезпечити доступність лікарських засобів для населення, зменшити витрати та покращити ефективність системи охорони здоров'я в цілому.

Об'єктом дослідження є процес закупівлі лікарських засобів у сфері охорони здоров'я.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні аспекти реалізації закупівель лікарських засобів.

Метою цієї роботи є аналіз проблематики забезпечення населення якісними та доступними лікарськими засобами, проблеми з ефективністю та оптимізацією процесу закупівлі, проблеми корупції та контрабанди, що можуть впливати на якість та доступність лікарських засобів.

Джерелами роботи наукові статті, Закон України, офіційні сайти державних інституцій які регулюють процеси закупівель, результати проведених опитувань населення щодо основних проблем, пов'язаних з лікарськими засобами.

Результати дослідження. Закупівля лікарських засобів є важливою складовою медичної сфери, оскільки забезпечує необхідні препарати для лікування пацієнтів. Закупівля ліків в Україні регулюється законодавством [1-2]. Організація закупівель лікарських засобів в Україні здійснюється через спеціалізовані заклади - державні установи та приватні фармацевтичні компанії, які мають ліцензію на здійснення діяльності з виготовлення, зберігання та реалізацію лікарських засобів.

Одним з найбільш важливих видів закупівель лікарських засобів є державні закупівлі, які здійснюються в рамках медичних програм, фінансово підтримуваних державою, з метою забезпечення лікарень та інших медичних закладів необхідними лікарськими засобами. Законодавство України передбачає регулювання закупівель лікарських засобів через систему електронних торгів ProZorro, яка забезпечує конкурентність та прозорість процесу закупівлі [2]. Однією з головних проблем забезпечення населення лікарськими засобами є

високі ціни на більшість лікарських засобів, особливо на новітні оригінальні препарати, що робить їх недоступними для значної частини населення, особливо тих, хто має низький дохід. Крім того, проблемою може бути недостатнє забезпечення якісними та ефективними лікарськими засобами в сільських та віддалених районах, а також в регіонах з низьким рівнем розвитку медичної інфраструктури. Також важливою проблемою є підробка та недостовірна інформація про лікарські засоби, яка може призвести до неправильного вибору лікарського засобу та негативних наслідків для здоров'я пацієнтів. До того ж, проблемою може бути і недостатня кількість лікарських засобів, особливо в разі виникнення епідемій, пандемій та інших надзвичайних ситуацій, коли попит на окремі асортимент ліків стрімко зростає. В останні роки при ковід-пандемії ми могли переконалися в значущості цієї проблеми.

Також, у зв'язку з останніми подіями в Україні, проблемою може стати видача ліків за рецептами. З третього квітня цього року рецептурні препарати в аптеці можна буде отримати не лише за паперовим, а і за електронним рецептом. Рецептурними є близько 60% зареєстрованих в Україні лікарських засобів, саме на них потрібен рецепт лікаря. Зауважимо, що у зв'язку з прийняттям Закону про випуск ліків за рецептом виручка аптек зросла в 5 разів конкретніше на 345%, а у натуральному виразі продали понад 9 мільйонів упаковок ліків на загальну суму 1,2 млрд. грн.

Щодо проблеми з ефективністю та оптимізацією процесу закупівлі лікарських засобів, то встановлено, що однією з проблем є недостатньо ефективне планування та координація закупівлі лікарських засобів. Це може призводити до надмірного запасу ліків, які можуть залишатися невикористаними, або недостатнього запасу, що може призвести до недостатньої доступності ліків для пацієнтів чи їх дефіциту. Також можуть виникати проблеми з обліком та контролем за запасами лікарських засобів. Для вирішення цих проблем можуть бути використані різні підходи, такі як підвищення конкуренції між постачальниками, поліпшення контролю за якістю лікарських засобів та дисципліною їх постачання.

Корупція на лікарські засоби є серйозною проблемою в Україні та має негативний вплив на доступність та якість медичної допомоги для населення. Однією з основних проблем є недостатня прозорість та відкритість у процесі закупівлі лікарських засобів. Часто учасники тендерних процедур можуть отримувати неправомірну перевагу через недостатню інформаційну доступність та недостатньо ефективний контроль з боку органів влади. Іншою проблемою є корупційний вплив на рівень цін на лікарські засоби. Це може призводити до завищених цін на ліки, що є на заваді забезпеченню доступності лікарських засобів для населення. Крім того, може бути втрачена можливість ефективного використання бюджетних коштів на закупівлю лікарських засобів.

Для боротьби з корупцією на лікарські засоби в Україні необхідно підвищувати прозорість та відкритість усіх процедур у процесі закупівлі лікарських засобів, забезпечувати ефективний контроль за якістю лікарських

засобів та здійснювати суворий контроль над вартістю лікарських засобів.

Контрабанда лікарських засобів також є серйозною проблемою в Україні, оскільки може призвести до використання неперевіраних та небезпечних препаратів, а також до збитків для державного бюджету. Основною причиною контрабанди лікарських засобів є висока ціна на деякі види ліків, яку багато людей не можуть собі дозволити, а також відсутність деяких видів ліків на території України. Це змушує людей шукати можливості для здобуття необхідних препаратів за межами країни. Крім того, на контрабанду лікарських засобів впливає відсутність ефективної системи контролю за переміщенням лікарських засобів через державний кордон, а також недостатня кількість кваліфікованих працівників, які могли б виявляти та перешкоджати контрабанді ліків. Для боротьби з контрабандою лікарських засобів в Україні необхідно зміцнювати контроль за переміщенням лікарських засобів через державний кордон, підвищувати кваліфікацію працівників, які займаються контролем.

Процес закупівлі ліків має свої особливості, які потрібно враховувати для забезпечення якісного та ефективного лікування. Основними особливостями закупівлі лікарських засобів є наступні. Наявність ліцензій та сертифікатів [1,3]. При закупівлі карських засобів необхідно перевірити наявність ліцензій та сертифікатів у виробника та постачальника препарату. Це забезпечить якість та безпеку лікарського засобу який закуповується. Відповідність нормативним вимогам. Лікарські засоби мають відповідати встановленим нормативним вимогам, які регулюють якість та безпеку лікарських засобів [4]. При закупівлі необхідно перевірити відповідність препарату вимогам, що встановлені діючим законодавством. Обмеження на рекламу [5]. В Україні законодавством передбачені обмеження на рекламу лікарських засобів. При закупівлі необхідно уникати рекламних матеріалів та обрати препарати, які відповідають медичним потребам. Конкурентність цін [5]. При закупівлі лікарських засобів необхідно забезпечити конкурентність цін на препарати. Це можна зробити шляхом порівняння цін у різних постачальників та вибору найбільш вигідної пропозиції.

Ключові слова: лікарські засоби; проблематика; процес закупівлі; законодавче регулювання.

Список використаних джерел

1. Закон України від 04.04.1996 р. №123/96-ВР "Про лікарські засоби» (остання редакція).
2. Закон України від 19.09.2019 р. №922/19-ВР "Про публічні закупівлі» (остання редакція)
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.
3. *Международный стандарт ISO 9000:2015 . Системы менеджмента качества. Основные положения и словарь.* 69 с. URL: <https://iso-management.com/wp-content/uploads/2018/09/ISO-9000-2015.pdf>.
4. *Менеджмент і маркетинг у фармації: підручник / Б.П. Громовик, Г.Д. Гасюк, О.Р. Левицька; за ред. д-ра фарм. наук, проф. Б.П. Громовика.* — К.: Медицина, 2008. — 752 с.
5. *Менеджмент та маркетинг у фармації: навчально-методичний посібник / уклад. О.Г. Чирва, О. В. Гарматюк; МОН України, Уманський державний пед. ун-т імені Павла Тичини – Умань : Візаві, 2018. – 217 с.*